

Fællesskabsforståelser i fodbold for børn og unge med særlige behov

MAJ KÆRGAARD KRISTENSEN & ANETTE BENTHOLM

Artiklen undersøger, hvordan børn og unge med særlige behov oplever fællesskab på et særligt tilrettelagt fodboldhold. Med afsæt i kvalitative interviews med spillere i projektet En del af holdet belyses, hvordan fællesskab for denne målgruppe i højere grad handler om tryk deltagelse, accept og tilhør end om nære venskaber. Analysen viser, at fodboldtræningen fungerer som et socialt frirum og et fælles tredje, hvor reducerede præstations- og relationskrav muliggør deltagelse på egne præmisser. Artiklen udfordrer dermed snævre forståelser af fællesskab i idrætten og peger på betydningen af også at anerkende løse forbindelser og gruppetilhør som værdifulde fællesskabserfaringer.

MAJ KÆRGAARD KRISTENSEN

Cand. Scient i idræt og sundhed

Lektor, pædagoguddannelsen, University College Nordjylland

mkk@ucn.dk

ANETTE BENTHOLM

Ph.d. i idræt, fysioterapeut

Lektor, pædagoguddannelsen, University College Nordjylland

anb@ucn.dk

INDLEDNING

I det seneste årti er fællesskaber blevet fremhævet som et centralt svar på den stigende mistrivsel blandt børn og unge. I både skole og fritidsidræt betragtes deltagelse i fællesskaber som en nøgle til trivsel og inklusion (Bruselius-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023; Glinthorg & Thøgersen, 2025; Trivselskommissionen, 2025), og denne forståelse har bidraget til, at et fællesskab ofte fremstilles som en entydig løsning på komplekse trivselsudfordringer, også i idrætslige sammenhænge.

Det er positivt, at der er sat fokus på at skabe bedre fællesskaber, men vi taler også ofte om 'fællesskaber' som noget indforstået, som vi alle ved, hvad er. For unge med særlige behov fortæller erfaringerne imidlertid en mere nuanceret historie. Studier viser, at mange unge med særlige forudsætninger eller behov, som f.eks. autisme eller ADHD, kan have sværere ved at deltage i den almene idræt, hvor træning og organisering sjældent tager tilstrækkelig højde for deres kognitive, fysiske og sociale forudsætninger (Skrubbeltrang et al., 2023; Bentholt, 2013). Disse målgrupper oplever derfor ofte gentagne nederlag, fordi de høje krav til blandt andet forståelse af uskrevne sociale spilleregler kan være svære at honorere. Resultatet bliver for mange, at de stopper med at gå til idræt (Kristensen & Bentholt, 2025; Bentholt, 2013) og efterlades med en nedbrydende fællesskabshistorik (Bruselius-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023). Sådanne oplevelser kan give de unge en

følelse af at være anderledes og indirekte eller direkte ekskluderet fra fællesskabet.

Dette rejser et centralt spørgsmål. Hvad hvis trænere og fagprofessionelle forstår og organiserer fællesskaber ud fra normer og forventninger, som ikke stemmer overens med, hvad børn og unge med særlige behov og handicap oplever eller har forudsætninger for at kunne honorere? I så fald risikerer fællesskabet helt uforvarende at forstærke netop de mekanismer, der bidrager til oplevelser af eksklusion. Når unge ikke kan deltage i fællesskabet på den måde, der forventes, kan fællesskabets idealer komme til at fungere ekskluderende frem for inkluderende (Walther-Hansen, 2025). Fællesskabet bliver dermed ikke et frirum, men endnu en arena, hvor det at være anderledes træder tydeligt frem. Andre studier viser imidlertid, at deltagelse i foreningsidrætten også rummer et betydeligt potentiale for denne målgruppe (Skrubbeltrang et al., 2023, Idrættens Analyseinstitut, 2022; Bentholt, 2013). Når rammerne er tilpassede og understøttende, kan deltagelse i idrætsfællesskaber styrke unge med særlige behovs tilknytning til fællesskaber, fremme deres fysiske og mentale sundhed og bidrage positivt til udviklingen af sociale kompetencer (Sundhedsstyrelsen, 2016; Kristensen & Bentholt, 2025).

Artiklen tager afsæt i dette dilemma og undersøger, hvordan fællesskab opleves og formes i en idrætslig praksis, der specifikt er tilrettelagt for unge med handicap eller kognitive udviklingsforstyrrelser som f.eks. autisme og ADHD. Analysen tager udgangspunkt i interviewmateriale indsamlet blandt spillere i projektet *En del af holdet*, som var forankret i Dansk Boldspil Union (DBU) og Parasport Danmark i perioden 2023–2025 (se faktaboks 1).

Faktaboks 1: Hvad er En del af holdet?

- ‘En del af holdet’ er et fodboldprojekt, hvor målet er at styrke og udvide muligheden for, at børn og unge med handicap eller særlige behov kan blive en del af fodboldklubbernes positive fællesskaber (DBU, trænermanual, 2023).
- Projektet er et samarbejde mellem DBU og Parasport Danmark.
- Målgruppen for ‘En del af holdet’ er alle børn og unge med handicap eller særlige behov, der går på såvel specialskoler og i specialklasser, eller børn og unge, der er inkluderet i den almene folkeskole, men som i idrætssammenhæng har brug for et tilbud med andre særlige rammer.
- Trænerteams tilbydes skræddersyede træneruddannelser, som skal give trænerne de bedste forudsætninger for at tage imod børnene og skabe et inkluderende træningsmiljø, som tager højde for det enkelte barns behov (DBU, trænermanual, 2023).

Størstedelen af de interviewede spillere har negative erfaringer fra tidligere deltagelse i almene idrætstilbud. De har oplevet manglende støtte, udfordringer med at følge med og en hård samt ekskluderende omgangstone. Deres tidligere møder med fællesskaber er præget af gentagne marginaliseringserfaringer, som hos flere har bidraget til at svække både lysten og tilliden til egen evne til at indgå og fungere i fællesskaber (Kristensen & Bentholt, 2025). Gennem *En del af holdet* har de unge imidlertid fået nye erfaringer med at spille fodbold i et mere rummeligt fællesskab, som i højere grad er tilpasset deres forudsætninger.

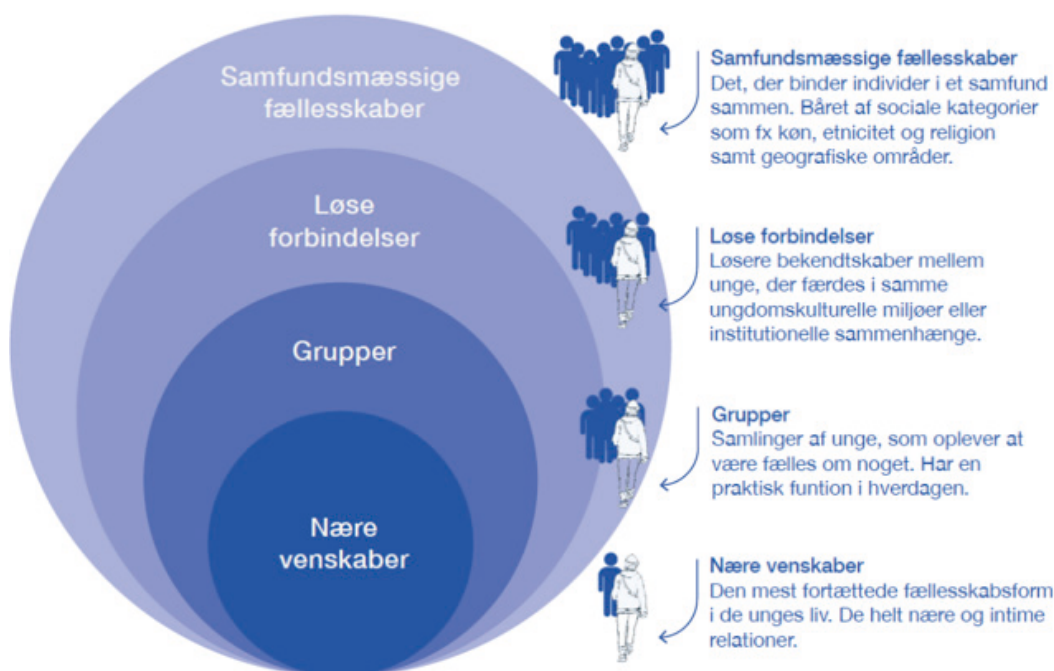
I denne artikel rettes der et særligt fokus mod spillernes egne oplevelser af at være en del af et fællesskab på de særligt tilrettelagte fodboldhold, og hvordan deres tilknytning adskiller sig fra deres tidligere fællesskabserfaringer og fra unges generelle fællesskabserfaringer beskrevet i undersøgelsen *Fællesskaber i ungdomslivet* (Bruseliuss-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023). Artiklen har desuden fokus på, hvordan dette særlige fodboldfællesskab kan skabe nye, positive fællesskabserfaringer, der fungerer som en modvægt til spillernes tidligere erfaringer med marginalisering og eksklusion i den almene idræt.

TEORETISKE FÆLLESSKABSFORSTÅELSER

Ifølge FN's Børnekonvention artikel 31 har alle børn og unge ret til fritid, leg og kulturelle aktiviteter. Det indebærer en ret til at deltage i trygge fritidsfællesskaber, der kan styrke barnets trivsel og modvirke ensomhed. Trods retten til deltagelse møder mange børn fortsat barrierer for deltagelse i fritidsaktiviteter og fællesskaber, særligt børn med særlige behov eller handicap.

Undersøgelsen *Fællesskaber i ungdomslivet* (Bruseliuss-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023) kommer frem til, at fællesskaber imidlertid ikke er én ting og kan have forskellige betydninger. Der identificeres fire overordnede fællesskabsformer (figur 1):

Figur 1: Fællesskabsformer i ungdomslivet

Kilde: Bruselius-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023, s.137.

Figuren kan læses som en bevægelse fra de yderste fællesskabsformer, de samfundsmæssige fællesskaber, mod det inderste lag med de nære venskaber. Jo tættere man kommer figurens centrum, desto tættere og mere og sammenvævede bliver relationerne. Det betyder dog ikke, at de inderste fællesskaber altid opleves som vigtigst eller bedst, da alle fællesskabsformer spiller forskellige roller og kan opleves som både givende og udfordrende. De fire forskellige fællesskabsformer skal forstås således:

Samfundsmæssige fællesskaber

- Den mindst tætte fællesskabsform, knyttet til sociale kategorier som køn, klasse og etnicitet.
- Opleves ofte som en selvfølgelige og bliver tydelige i mødet med andre.
- Præget af ulighed i ressourcer og status, som kan begrænse adgang til fællesskaber.

Løse forbindelser

- Relationer til unge, man ikke kender tæt, men deler orientering, kultur og interesse med.
- Skaber følelsen af at høre til i et større miljø.
- Åbner for nye muligheder, roller og identitetseksperimenter.

Grupper

- En central fællesskabsform i børn og unges hverdagsliv.
- Opstår gennem fælles aktiviteter og praksisser i f.eks. skole og fritid.
- Kan være både selvvalgte og påtvungne grupper.

Nære venskaber

- Den mest fortættede form for fællesskab.
- Er kendetegnet ved nærhed, tillid og stabilitet over tid.
- Forbundet med loyalitet, rummelighed og gensidig forpligtelse.

Fællesskaber opleves forskelligt, og en central pointe er, at fællesskaber både kan skabe tilhør og inklusion, men også kan føre til marginalisering og udelukkelse. Der er store forskelle i børn og unges muligheder for at opbygge og fastholde fællesskaber. Nogle børn og unge udvikler stærke fællesskabserfaringer og sociale netværk i selvforstærkende processer, som hænger sammen med samfundsmæssige hierarkier, f.eks. hvor man bor, eller hvordan man ser ud. Andre bærer mere nedbrydende fællesskabserfaringer med sig, som ligeledes kan virke selvforstærkende og knytte sig til sociale og kulturelle hierarkier. Selvom mulighederne for fællesskaber måske er større end nogensinde, er kompleksiteten og risikoen for, at fællesskaber mislykkes, også stigende, og gode fællesskaber opstår ikke altid af sig selv (Bruselius-Jensen; Sørensen & Katznelson, 2023).

METODE OG METODISKE OVERVEJELSER

Det empiriske materiale, som analyseres i denne artikel, er indhentet i forbindelse med en mindre kvalitativ evaluering af projektet *En del af holdet – kvalitativ undersøgelse* (Kristensen & Bentholt, 2025).

Individuelle interviews med spillere

Interviewene havde fokus på de værdier og erfaringer, der knytter sig til deltagelse i organiserede fodboldfællesskaber. Interviewguiden blev udarbejdet med særlige hensyn til børn og unge med kognitive udviklingsforstyrrelser som f.eks. autisme og ADHD. Guiden var derfor formuleret konkret og entydigt for at mindske risikoen for misforståelser og reducere krav til abstrakt tænkning.

Der blev anvendt en semistruktureret interviewguide (Kvale & Brinkmann, 2022), da denne interviewform understøtter både en systematisk udforskning af centrale temaer og en fleksibel opfølgning på forhold, der opstår undervejs i interviewet. Da deltagerens alder og kognitive funktionsniveau ikke var kendt på forhånd, muliggjorde interviewformen desuden tilpasning af spørgsmål og brug af konkrete eksempler efter behov.

Interviewguiden var tematisk opbygget omkring fritidsaktiviteter, bevægelsesvaner og foreningsdeltagelse, træning, personlig udvikling, selvværd og selvtillid, venskaber og social inklusion, sociale kompetencer samt relationen til trænere. Vi har i denne artikel i særlig grad brugt den udviklede empiri omkring personlig udvikling, venskaber og social inklusion.

Rekruttering af klubber og spillere

De tre deltagende klubber blev udvalgt af Dansk Boldspil Union (DBU) på baggrund af, at de havde hold for projektets målgruppe. Klubberne blev desuden valgt med henblik på at sikre variation i størrelse og organisering.

Alle spillere deltog frivilligt i interviewene med skriftligt forældresamtykke. Rekrutteringen varierede mellem klubberne: I én klub blev tre spillere udvalgt ud fra dem, der viste interesse, i en anden blev tre spillere udpeget af trænerne, og i den tredje meldte to spillere sig frivilligt på besøgsdagen.

I alt blev der gennemført otte semistrukturerede interviews ($n = 8$) med spillere i alderen 9–17 år (syv drenge og én pige). Interviewene fandt sted i klubberne i forbindelse med træning og varede 15–25 minutter. Én spiller havde en forælder til stede under interviewet.

I det følgende præsenteres analysens centrale temaer med fokus på spillernes erfaringer med fællesskab. Først belyses spillernes forståelser af og erfaringer med sociale relationer, hvorefter betydningen af deltagelsen i fodboldfællesskabet udfoldes.

FODBOLDSPILLERNES FÆLLESSKABSFORSTÅELSER

Flere af de interviewede spillere fortæller, at de kun har få eller ingen venskaber og sjældent har sociale aftaler uden for skolen. Dette peger på, at spillerne indgår i hverdagen med begrænsede erfaringer med stabile og meningsfulde fællesskaber.

Da spillerne primært kommer fra de nærliggende specialskoler, har mange et forhåndskendskab til flere af de andre spillere på holdet. For flertallet gælder det dog, at de fortsat primært taler med dem, de kendte i forvejen, f.eks. fra skolen, hvilket peger på, at nye relationer ikke opstår ubesværet.

På tværs af interviewene fremgår det, at fodboldtræningen for enkelte spillere har bidraget til en spirende udvikling af nye venskaber. To spillere fortæller, at de er begyndt at spille online computerspil sammen. For flere spillere kommer forandringerne dog mere gradvist til udtryk som øget mod til at tage initiativ og indgå i sociale relationer. En spiller beskriver denne udvikling således: *“Jeg er blevet mere modig til at spørge de andre, om vi skal lege eller spille.”* For andre er ændringerne mere forsigtige, hvilket afspejles i følgende udsagn: *“Jeg begynder sådan at snakke en lille smule med dem, jeg ikke kender, men jeg snakker ikke ret meget*

med dem, på grund af at jeg ikke kender dem så godt.” Nogle spillere har endnu ikke haft modet til at tale med de andre på holdet, men giver samtidig udtryk for et ønske om at turde tage mere social kontakt.

Sammenholdt med undersøgelsen *Fællesskaber i ungdomslivet* (Bruseliuss-Jensen et al., 2023) adskiller spillernes oplevelser sig på flere centrale punkter. Hvor mange unge typisk indgår i flere parallelle fællesskaber og ofte forbinder fællesskab med nære venskabsrelationer, fremstår fællesskab for spillerne på det særligt tilrettelagte fodboldhold i højere grad som noget, der handler om tryk deltagelse og accept. Tilknytningen er for mange forankret i dét at møde op og være en del af fællesskabet på egne præmisser. Fællesskabet fungerer således for flere som et vigtigt og meningsfuldt hverdagsfællesskab, hvor oplevelsen af at høre til og kunne deltage tillægges værdi i sig selv.

FÆLLESSKABSERFARINGER MELLEM GRUPPER OG LØSE FORBINDELSER

Når spillernes beskrivelser af relationer på det særligt tilrettelagte fodboldhold sammenholdes med fællesskabsformerne i *Fællesskaber i ungdomslivet* (Bruseliuss-Jensen et al., 2023), tegner der sig et billede af fællesskaber, der i højere grad bevæger sig på niveauet for *grupper og løse forbindelser* end egentlige nære venskaber (se figur 1).

Dette kommer blandt andet til udtryk i en af spillernes beskrivelse af sin relation til en fra holdet:

“Jeg er glad for at gå til fodbold sammen med hende, fordi jeg ikke har snakket med hende i to år. Hun gik i min klasse på min gamle skole. Jeg er lidt genert over at snakke med hende igen, men jeg siger hej til hende nogle gange, og så nogle gange snakker jeg med hende. Hende kan jeg godt lide at spille sammen med, men vi snakker bare ikke så meget sammen.”

Udsagnet peger på et fællesskab, hvor relationen ikke er præget af fortrolighed eller intens kontakt, men nærmere af genkendelighed, fælles tilstedeværelse og fodbolden som et fælles omdrejningspunkt. Relationen kan her forstås som en løs forbindelse inden for rammerne af en fælles gruppe, hvor det at kunne være sammen uden krav om tæt venskab har selvstændig værdi.

En anden spillers perspektiv bakker dette billede op og viser samtidig, hvordan deltagelsen på holdet gradvist kan være med til at udvide de unges måde at indgå i relationer på: *“Jeg kan mærke, at jeg er ved at snakke med lidt flere folk og begynder at snakke med nogle nye.”* Hun uddyber, at relationerne endnu ikke opleves som egentlige venskaber: *“Jeg ved ikke helt, om jeg vil sige venner, men*

sådan, vi kan godt snakke sammen om noget,” og beskriver, hvordan fællesskabet også udfolder sig i praksis gennem samarbejde i aktiviteterne: “Vi kan godt vælge hinanden nogle gange, hvis vi skal lave et eller andet sammen to og to.”

Udsagnet illustrerer, hvordan fællesskabet på fodboldholdet i høj grad fungerer som en *gruppe med praktisk funktion*, hvor det centrale i højere grad er at kunne samarbejde end at opbygge nære relationer. Fodboldtræningen udgør et *fælles tredje*, hvor selve spillet danner rammen om samværet og mindsker de sociale krav til, hvordan man indgår i relationer. I tråd med Husens (1985) forståelse af det fælles tredje rettes spillernes opmærksomhed mod fodbold som et fælles anliggende snarere end mod sociale roller og forhandlinger. Dette gør det lettere for spillerne at være sammen og bidrager til oplevelsen af fællesskab, også uden at have tætte venskaber.

Set i lyset af *Fællesskaber i ungdomslivet* adskiller disse erfaringer sig fra mange unges generelle fællesskabserfaringer, hvor nære venskaber ofte fremstår som den mest betydningsfulde og efterstræbte fællesskabsform. For spillerne på det særligt tilrettelagte fodboldhold synes fællesskab derimod i højere grad at være forankret i deltagelse og mulighed for at indgå i sociale sammenhænge uden høje relationelle krav. Fællesskabet fungerer dermed som et trygt socialt øverum, hvor spillerne kan bevæge sig fra begrænset social kontakt til mere åbne og varierede former for fællesskab, uden at det nødvendigvis handler om at udvikle nære venskaber.

Dermed udfordrer spillernes erfaringer en snæver forståelse af fællesskab som lig med venskab og understreger betydningen af også at anerkende gruppetilhør og løse forbindelser som værdifulde fællesskabserfaringer i ungdomslivet.

NÅR FODBOLD BLIVER HVERDAGENS HØJDEPUNKT – NYE FÆLLESSKABSERFARINGER I ET BESKYTTET RUM

Alle de interviewede spillere giver udtryk for glæde ved at gå på det særligt tilrettelagte fodboldhold. En spiller fortæller: *“Jeg glæder mig til hver træning, på grund af at jeg aldrig har noget at lave i fritiden.”* Udsagnet peger på, at fodboldtilbuddet ikke blot fungerer som et idrætstilbud, men som et betydningsfuldt hverdagsfællesskab, der skaber struktur, mening og social tilknytning i den unges liv. For en målgruppe med erfaringer af ensomhed og udelukkelse får dette fællesskab karakter af et fast holdepunkt, der bryder med tidligere marginalisering. En spiller beskriver dette således:

“Jeg kan godt lide, at det er for alle med udfordringer. Og man kan allesammen godt være der og have sit behov. Man kan altid godt holde pauser, og

hvis man ikke lige gider at lave det, de andre gør, så kan man bare lave noget andet.”

Fleksibiliteten bidrager til en oplevelse af tryghed og accept og står i kontrast til spillernes tidligere erfaringer med krav og forventninger, som de oplevede ikke at kunne leve op til. Det særligt tilrettelagte fodboldhold fremstår i den forbindelse som et stilladseret fællesskab, hvor trænerne gennem tydelig rammesætning og inkluderende praksis understøtter spillernes deltagelse. Spillerne overlades ikke til selv at navigere i komplekse sociale dynamikker, men mødes i et fællesskab, hvor deltagelse gøres mulig, overskuelig og tryk. Fællesskabet fungerer dermed som et beskyttet rum, hvor spillerne kan øve sig i social deltagelse uden risiko for den eksklusion, der har præget deres tidligere fællesskabshistorikker. På denne måde skabes nye erfaringer med fællesskaber som noget trygt og inkluderende.

“HER BLIVER TRÆNERNE ALDRIG SURE”

I spillernes fortællinger fremhæves en markant forskel i trænerens tilgængelighed og pædagogiske tilgang sammenlignet med deres tidligere erfaringer fra almene idrætshold. En spiller beskriver forskellen således:

“Trænerne er rigtig gode til at hjælpe og gode til at forklare tingene, hvis man ikke lige helt kan forstå det. På mit håndboldhold, der synes jeg ikke, at det er så nemt at forstå det helt ordentligt nok, fordi de ikke er nok trænere.”

Trænerens mulighed for at yde differentieret støtte fremstår her som central for spillernes oplevelse af at kunne deltage på lige vilkår.

Et gennemgående tema i interviewene er den gode tone på holdet. Spillerne fortæller, at trænerne ikke reagerer negativt ved fejl, men møder dem med forståelse og opmuntring. Som en spiller formulerer det:

“Jeg kan bedre lide at spille her i stedet for at spille i sådan en fodboldklub, hvor det er, at ens trænere bliver sure og sådan nogle ting, hvis det er sådan, at man ikke scorer mål. (...) Her bliver de aldrig sure.”

Denne tilgang bidrager til et trygt læringsmiljø, hvor frygten for at fejle mindskes. Trygheden understøttes yderligere af spillernes oplevelse af, at trænerne lytter og tager hensyn til individuelle behov. En spiller fortæller: *“De (trænerne) lytter altid. Hvis man er megatræt, så må man gå tilbage til sin kegle og slappe af lidt. De gør alting for at hjælpe os.”* Samtidig arbejdes der aktivt med at understøtte fællesskabet, blandt andet ved at opfordre til at alle inkluderes i spillet. Den anerkendende

tone afspejles også i spillernes måde at omgås hinanden: *“Vi taler ikke hinanden ned, når vi spiller kampe,”* og sammenligner dette med andre idrætsfællesskaber, hvor tonen har været hårdere. For spillerne bidrager dette til glæden ved at deltage og til oplevelsen af ikke at stå alene: *“Til fodbold er der sådan set meget hyggeligt, og der er nogle andre, man kan føle sig sammen med, så man ikke føler sig som den eneste, som har det svært.”*

Trænerens brug af ros fremhæves af samtlige spillere som et centralt element i træningen. En spiller fortæller: *“Det gør de megameget (red. roser). Det gør de ved os alle sammen.”* For en målgruppe med en negativ fællesskabshistorik får ros en særlig betydning og knyttes til positive følelsesmæssige oplevelser som *“jeg bliver glad inden”* og *“det føles rart”*. Ros bidrager samtidig til spillernes oplevelse af at kunne bidrage meningsfuldt i fællesskabet. En spiller fortæller: *“De ting, jeg kan, når jeg spiller fodbold, de kan bruges til noget på holdet.”* Gennem gentagen anerkendelse opbygges dermed nye erfaringer med at være værdifuld og have en legitim plads i fællesskabet, i tydelig kontrast til tidligere oplevelser af ikke at slå til.

Spillernes beskrivelser af et trygt og inkluderende træningsmiljø kan ses i sammenhæng med en række pædagogiske principper, som trænerne fremhæver i interviewene, og som ligeledes fremgår af trænermanualen. De centrale principper er samlet i faktaboks 2.

Faktaboks 2: Pædagogiske principper, der understøtter deltagelse og fællesskab

Kendskab til den enkelte og deltagelse på egne præmisser

Træningen tilpasses spillernes individuelle behov og dagsform med mulighed for pauser eller alternative øvelser.

Rummelig fællesskabsforståelse

Oplevelsen af at være inkluderet i fællesskabet vægtes højere end ensartet og fuld deltagelse i alle dele af træningen.

Struktur og forudsigelighed

Træningen er organiseret i faste og genkendelige rammer med ensartede opstarter, afslutninger og øvelsestyper.

Gentagelse som pædagogisk princip

Øvelser forenkles og gentages over tid for at skabe genkendelighed og mulighed for mestring.

Enkel og tydelig kommunikation

Instruktioner gives kort og konkret og understøttes ofte visuelt for at reducere misforståelser.

Tålmodighed, ros og anerkendelse

Omgangstonen er konsekvent positiv og opmuntrende, og fejl betragtes som en naturlig del af deltagelsen.

Analysen peger på, at fællesskab for de deltagende børn og unge i høj grad handler om oplevelser af deltagelse, accept og tilhør. Dette giver anledning til at diskutere, hvordan fællesskab forstås i idrætssammenhænge, samt hvilke betydninger sådanne fællesskaber kan have for børn og unge med særlige behov.

FÆLLESSKABSØJEBLIKKE OG TILHØR – EN BETYDNINGSFULD FÆLLESSKABSFORSTÅELSE

Samlet set peger analysen på, at fodboldtræningen for den undersøgte målgruppe er mere end et traditionelt idrætstilbud. Spillerne oplever det særligt tilrettelagte hold som et socialt frirum med færre krav til præstation og relationer end i den almene idræt og med mulighed for at deltage på egne præmisser. Spillernes fællesskabsforståelser udfordrer forestillinger om, hvad fællesskab i idrætssammenhænge bør og skal indebære, og rejser dermed et centralt spørgsmål om, hvornår man oplever sig som en del af et fællesskab.

Et fremtrædende narrativ i foreningsidrætten er, at fællesskab bygger på nære relationer og gensidig forpligtelse, som rækker ud over deltagelsen i selve aktiviteten. For den aktuelle målgruppe er dette ideal imidlertid ikke altid muligt at opnå og i nogle tilfælde direkte ekskluderende. For flere af børnene og de unge fører fællesskab ikke nødvendigvis til nære venskaber, men handler om at være inkluderet, accepteret og anerkendt som en, der hører til. På den måde kan det at være med i sig selv være meningsfuldt, også når deltagelsen er stilfærdig, sporadisk eller ikke fører til de store sociale gennembrud. Det er derfor vigtigt at forstå, at fællesskaber kan tage mange former og have forskellig betydning for den enkelte, og at den unge ikke umiddelbart får en ny ven på fodboldholdet, er ikke udtryk for et manglende fællesskab. Det er samtidig vigtigt at anerkende, at vores empiriske materiale ikke giver mulighed for at afgøre, om de løsere relationer afspejler deltagernes foretrukne form for fællesskab, eller om de snarere skal forstås som en tilpasning til de sociale muligheder, de oplever at have. Det kan ikke udelukkes, at nogle af de unge ønsker tættere relationer, men har vanskeligt ved at etablere eller fastholde

dem. Uanset dette peger analyserne på, at også mindre forpligtende relationer og kortvarige fællesskabsoplevelser har betydning og kan bidrage til en oplevelse af at høre til.

Trænere og forældre bør derfor ikke alene have opmærksomhed på, om der udvikles nære venskaber, men også værdsætte de små, men betydningsfulde skridt i retning af øget social deltagelse. Selv hvis nogle unge ønsker tættere relationer, peger analyserne på, at de mindre og mere uforpligtende fællesskabsoplevelser har værdi i sig selv, og at det er i de små fællesskabsøjeblikke, at fodboldens potentiale for at styrke de unges trivsel og følelse af at høre til bliver tydelig. Over tid kan disse øjeblikke give nye, gode erfaringer med fællesskab, og et nik, en fælles øvelse, en kort snak eller bare det at kunne være til stede uden at blive korrigeret får betydning for oplevelsen af at høre til. Disse øjeblikke kan nemt blive overset, hvis fodboldens sociale værdi kun måles på, om deltagerne får venner, og man risikerer dermed at undervurdere de små, men vigtige oplevelser af at være en del af et fællesskab.

Dette rejser en vigtig diskussion om forventninger. Når trænere og forældre, ofte med de bedste intentioner, har bestemte forestillinger om, hvad deltagelse bør føre til, kan det utilsigtet skabe et pres og i værste fald få børn og unge til at opleve sig selv som utilstrækkelige, også i tilbud der netop er lavet for at tage højde for deres behov. Det kan efterlade børn og unge med en oplevelse af, at hvis jeg ikke passer ind her, hvor er der så plads til mig?

En anden væsentlig diskussion handler om, hvem ansvaret for fællesskabet egentlig ligger hos. Børn og unge, der gentagne gange har oplevet at stå udenfor, kan mangle både sociale færdigheder og troen på, at de kan finde deres plads og være med i fællesskaber. I lyset heraf er det problematisk at betragte fællesskabsdeltagelse som noget, der opstår spontant eller forudsætter aktivt socialt initiativ fra den enkelte. Analysen af spillernes oplevelser peger snarere på, at fællesskabet må faciliteres aktivt, og at spillerne værdsætter, at trænerne skaber et trygt rum. Trænerens rolle bliver dermed afgørende i forhold til at rammesætte et miljø, hvor deltagelse er mulig uden at være betinget af bestemte sociale kompetencer.

Afslutningsvis kan det diskuteres, om fodbolds største styrke i denne sammenhæng netop ligger i dens hverdagstrivielle og genkendelige karakter. Fodbold skaber et fælles tredje, hvor fokus er på spillet, og hvor oplevelsen af at høre til kan udvikle sig gradvist frem for at være en forudsætning. Set i dette lys bliver fodboldholdet et øverum for fællesskab, hvor der er plads til at tage små skridt, træde ind og ud af deltagelse og langsomt opbygge nye erfaringer med at være en del af noget fælles.

REFERENCER

- Bentholm, A. (2013) Handicapidrættens Videnscenter, & Handicapidrættens Videnscenter. (2013). Idræt flytter grænser: for børn med autisme og ADHD (1. udgave). Handicapidrættens Videnscenter.
- Bruselius-Jensen, Maria; Sørensen, Niels Ulrik; Katznelson, Noemi (2023) Fællesskaber i ungdomslivet. Når de gør godt, og når de gør ondt. Aalborg Universitet. Open publishing: <https://aauforlag.dk/produkt/antologier-og-monografier/faellesskaber-i-ungdomslivet>
- Dansk Boldspil Union & Parasport Danmark (2023) EN DEL AF HOLDET. Trænermanual udarbejdet i samarbejde mellem Parasport Danmark, Videnscenter om Handicap og Dansk Boldspil-Union med støtte fra Novo Nordisk Fonden.
- Glintborg, C., & Thøgersen, C. M. S. (2025). Almene fællesskabers betydning for mennesket: en introduktion. Psyke & logos, 46(1), 5–7. <https://doi.org/10.7146/pl.v46i1.157738>
- Husen, M. (1985). Socialpædagogik og arbejdsprocesser. Socialpædagogernes Faglige Organisation.
- Idrættens Analyseinstitut (2022) Idræt for mennesker med funktionsnedsættelser i Danmark. Litteraturreview og analyser fra Danmark i Bevægelse. Rapport. Idrættens Analyseinstitut, Aarhus. Open publishing: <https://www.idan.dk/udgivelser/idraet-for-mennesker-med-funktionsnedsaettelser-i-danmark/>
- Kristensen, M. K. & Bentholm, A. (2025) En del af holdet – kvalitativ undersøgelse. UC Viden: <https://ucviden.ucn.dk/admin/editor/dk/atira/pure/modules/unified-projectmodel/external/model/project/editor/upmprojecteditor.xhtml?scheme=&type=&id=113986013>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2022). Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk (3. udgave). Hans Reitzel.
- Skrubbeltrang, L. S., Clement, S. L., Roersen, A. B. & Rossing, N. N. (2023) Uligheder og barrierer blandt børn og unge med særlige behov i idræt rapport. Aalborg Universitet. Open publishing: <https://vbn.aau.dk/da/publications/muligheder-og-barrierer-blandt-b%C3%B8rn-og-unge-med-s%C3%A6rlige-behov-i-i/>
- Sundhedsstyrelsen (2016) Tilbud der gør en forskel – idræt til børn og unge med særlige behov. Sundhedsstyrelsen, Kbh. <https://www.sst.dk/udgivelser/2016/tilbud-der-goer-en-forskel-idraet-til-boern-og-unge-med-saerlige-behov>
- Trivselskommissionen (2025) Et dansk svar på en vestlig udfordring. Trivselskommissionens afrapportering. Kbh. Open publishing: <https://uvm.dk/aktuelt/i-fokus/trivselskommissionen/udgivelser/afrapportering/>
- Walther-Hansen, W. G. (2025). Jeg føler mig som en firkant blandt cirkler: skolefravær som situeret pædagogisk fænomen. Aalborg University Open Publishing. <https://doi.org/10.54337/aau779425043>

SUMMARY

The article examines how children and young people with special needs experience community participation on a specially adapted football team. Based on qualitative interviews with players participating in the En del af holdet project, the article highlights how, for this target group, community is less about forming close friendships and more about safe participation, acceptance, and a sense of belonging. The analysis shows that football training functions as a social free space and a shared third, where reduced performance and relational demands enable participation on one's own terms. In doing so, the article challenges narrow understandings of community in sport and points to the importance of also recognising loose connections and group belonging as valuable forms of community experience.